

Sygn. akt V KK 136/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Gradzik (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)

SSN Jacek Sobczak

Protokolant Katarzyna Wełpa

w sprawie **R. B. i B. S.**

skazanych za popełnienie przestępstw z: art. 163 k.k. z 1932 r., art. 4 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. z 1946 r., Nr 30, poz. 192) oraz z art. 133 § 1 k.k. z 1932 r.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 3 września 2015 r.

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanych od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z.

z dnia 10 listopada 1960 r.

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej R. B. i B. S. i uniewinnia ich od popełnienia przypisanych im czynów;**
- 2. obciąża Skarb Państwa kosztami procesu.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 października 2011 r., Sąd Okręgowy w Z., na podstawie art. 161 k.p.k., art. 165 § 1 k.p.k. oraz art. 160 § 3 k.p.k.:

I. odtworzył zniszczone akta prawomocnie zakończonej sprawy Sądu Wojewódzkiego w Z. zarejestrowanej pod sygnaturą [...] w częściach niezbędnych do przeprowadzenia postępowania w trybie kasacji, w ten sposób, że ustalił, w oparciu o dokumenty w postaci wypisu z repertorium, akt sporządzonych przez KWMO w Z., w tym kopii aktu oskarżenia znajdującej się w aktach II Ko .../09 Sądu Okręgowego w Z. oraz zeznań świadków B. P. i W. P. złożonych w sprawie II Ko .../09 Sądu Okręgowego, że:

1. R. B., urodzony 10 marca 1941 r. w L., został oskarżony o to, że:

a) w dniu 30 maja 1960 r. w Z. biorąc udział w zbiegowisku publicznym, którego uczestnicy, działając wspólnie dopuścili się gwałtownego zamachu na funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej i mienie społeczne, spowodował powszechne niebezpieczeństwo pożaru poprzez oddanie kilku strzałów z pistoletu sygnałowego w kierunku budynku Komendy Miasta Milicji Obywatelskiej tj. o czyn z art. 215 § 1 k.k.;

b) w czasie i w miejscu jak wyżej nie mając zezwolenia odpowiednich władz, wszedł w posiadanie i ukrył pistolet sygnałowy, z zamiarem dalszego przechowania tj. o czyn z art. 4 dekretu z dnia 13 VI 1946 r. (Dz. U. Nr 30 poz. 192 z późn. zm.);

c) wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Z. z dnia 10 listopada 1960 r., R. B. został skazany za czyn z art. 163 k.k. na karę 1 (jednego) roku pozbawienia wolności, za czyn z art. 4 dekretu z dnia 13 VI 1946 r. na karę 1 (jednego) roku więzienia oraz na podstawie art. 31 k.k. karę łączną 1 (jednego) roku i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności za zaliczeniem na poczet kary okresu tymczasowego aresztowania od dnia 30 maja 1960 r.,

2) B. S., urodzona 24 grudnia 1942 r.:

a) została oskarżona o to, że: w dniu 30 maja 1960 r. w Z. biorąc udział w zbiegowisku publicznym i działając z pobudek chuligańskich, rzucała kamieniami do funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej, interweniujących celem przywrócenia ładu i porządku tj. o czyn z art. 133 § 1 k.k. w zw. z art. 4 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. (Dz. U. Nr.34 , poz. 152).

b) wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Z. z dnia 10 listopada 1960 r., B. S. została skazana za czyn z art. 133 § 1 k.k. na karę 9 miesięcy pozbawienia wolności za zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania od dnia 30 maja 1960 r. do dnia

20 sierpnia 1960 r.

II. ustalił, że odtworzenie akt sprawy w pozostałym zakresie nie jest możliwe.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego z dnia 10 listopada 1960 r., w części dotyczącej skazanych R. B. i B. S., na ich korzyść, wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich.

Zarzucił on wyrokowi:

rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego, to jest :

- 1) art. 163 k.k. z 1932 r. i art. 4 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz. U. z 1946 r., Nr 30, poz.192) polegające na uznaniu, że zachowanie R. B. wyczerpuje znamiona przestępstw określonych w tych przepisach;
- 2) art. 133 § 1 k.k. z 1932 r. polegające na uznaniu, że zachowanie B. S. wyczerpuje ustawowe znamiona przypisanego jej czynu, podczas gdy w jej działaniu brak jest znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, i wniósł o uchylenie w całości wyroku Sądu Wojewódzkiego oraz uniewinnienie R. B. i B. S. od popełnienia przypisanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest w stopniu oczywistym zasadna i zasługuje na uwzględnienie w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Argumentacja przedstawiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich w uzasadnieniu kasacji jest w pełni trafna i jako taką należało ją podzielić.

Zdarzenie będące przedmiotem osądu zaskarżonym kasacją wyrokiem stanowiło podstawę skazania wielu osób, wobec których zapadły już - w wyniku uwzględnienia wniesionych na ich rzecz kasacji - liczne orzeczenia Sądu Najwyższego uchylające te skazujące wyroki i uniewinniające te osoby od popełnienia przypisanych im czynów.

Z dostępnych opracowań historycznych (np. pod red. T. Dzwonkowskiego, „Wydarzenia Zielonogórskie w 1960 r.”, Zielona Góra, 1995), a także z wiedzy zdobytej przy okazji rozpoznawania poprzednich spraw wiadomo, że w dniu 30 maja 1960 r. w Z. miejscowa ludność zaprotestowała wobec podjętej przez władze administracyjne miasta próby odebrania Domu Katolickiego, należącego od 1945 r.,

do miejscowej parafii katolickiej pod wyzwaniem [...].

Z wspomnianej publikacji historycznej, a także z materiału zgromadzonego i ujawnionego podczas odtwarzania zaginionych akt sprawy R. B. i B. S. oraz faktów ustalonych w dotychczasowych postępowaniach prowadzonych przez Sąd Najwyższy, związanych z tymi tzw. wydarzeniami zielonogórskimi (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 4 czerwca 1998 r., V KKN 187/97m, LEX nr 156470; 14 grudnia 2005 r., V KK 331/05, LEX nr 200699; 7 lutego 2007 r., V KK 413/06, LEX nr 445801; 23 kwietnia 2008 r., V KK 70/08, LEX nr 388615; 14 stycznia 2010 r., V KK 260/09, LEX nr 553761; 6 kwietnia 2011 r., V KK 11/11, LEX nr 795218; 27 lipca 2011 r., V KK 84/11, LEX nr 897777; 9 października 2013 r., V KK 169/13, LEX nr 1379934; 4 września 2014 r., V KK 267/14, LEX nr 15004605) wynika, że były one w istocie wyrazem społecznego oporu wobec bezprawnej i brutalnej ingerencji ówczesnych władz godzącej w sferę życia religijnego, a tym samym i w konstytucyjne regulacje. Obowiązująca wszak wówczas Konstytucja z 1952 r. w art. 70 ust.1 gwarantowała każdemu obywatelowi wolność sumienia i wyznania oraz swobodne wypełnianie kościołom ich funkcji religijnych.

Siłowe wyprowadzenie z Domu Katolickiego grupy kobiet i brutalne rozpędzenie zgromadzonego tłumu przez użyte w tym celu oddziały ZOMO, spowodowało, że protestujący reagowali nie tylko werbalnie, ale i czynnie przeciwstawili się milicji, obrzucając ją kamieniami i kawałkami cegieł. W wyniku pacyfikacji zatrzymano ponad 160 osób, którym szybko wytoczono procesy karne, zakończone już w czerwcu i lipcu 1960 r. wyrokami skazującymi. Wśród tych osób byli także R. B. i B. S.

R. B. przypisano dwa przestępstwa: udział w zbiegowisku publicznym i dokonanie zamachu na funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej (z art. 163 k.k. z 1932 r. - opis czynu nie został odtworzony) oraz posiadanie bez zezwolenia i ukrycie pistoletu sygnałowego (z art. 4 przywołanego już dekretu z 13 czerwca 1946 r.). B. S. natomiast przypisano udział w zbiegowisku publicznym i działanie z pobudek chuligańskich (tj. czyn z art. 133 § 1 k.k. z 1932 r.).

Mając na względzie powyżej przytoczone okoliczności dotyczące przebiegu zdarzeń w których oboje skazani uczestniczyli, cel oraz powód ich ówczesnych zachowań należy podzielić, wielokrotnie wyrażone już przez Sąd Najwyższy (w

przywołanych judykatach), stanowisko o tym, że skazani działali wówczas w ramach słusznego protestu i oporu brutalnie stłumionego przez siły milicyjne, a to ich - uznane zaskarżonym wyrokiem za przestępne - zachowanie było wyłącznie motywowane szczególną sytuacją, która wykluczała przypisanie im winy. Ta niemożność przypisania winy skazanym zatem wykluczała także i ich skazanie za te przypisane im przestępstwa.

W tej sytuacji skazanie ich zaskarżonym wyrokiem było oczywiście niesłuszne w rozumieniu art. 537 § 2 k.p.k. W konsekwencji należało uznać zasadność kasacji Rzecznika Praw Obywatelskich, uchylić zaskarżony wyrok oraz uniewinnić R. B. i B. S. od popełnienia przypisanych im czynów.

O kosztach procesu orzeczono stosownie do treści art. 632 pkt 2 k.p.k.

Z tych to względów orzeczono jak wyżej.